

Eszmei-elméleti állásfoglalást...

Harminc éve lettem tevékeny munkása a népművelésnek. Huszonhárom év óta ez a kenyérkereső foglalkozásom. Ma már történelmi múltnak számító korszakokban is tanúja és részese voltam a munkának. Sok olyan emlékem van, amit nemcsak az ifjú évek lelkesedésének visszaálmódása, a messzeség, a múlt varázsa szépít meg, hanem valóban szép is volt, mai mércével mérve is jó és hasznos. Mégis azt mondom: a mai népművelés az elméleti, tartalmi, módszertani, szervezeti kérdésekben egyaránt messze felette áll minden eddigi korszaknak, és — jogos panaszkodásaink ellenére — anyagi és társadalmi elismerése, megbecsülése is összehasonlíthatatlanul nagyobb, mint a múltban bármikor. Ma egy közepes nagyságú városi könyvtár magasabb költségvetési kerettel rendelkezik, mint amennyi húsz esztendővel ezelőtt egy egész megyének jutott. Nincs tehát szükség arra, hogy a népművelés egész területén gyökeres, alapvető változásokat hozzon a konferencia. Bizonyos kérdésekben azonban mégis kellene a jövőendő munkáját javító és meghatározó állásfoglalás. Csak példaként említetek néhányat ezek közül.

Elvileg már régen tisztázott kérdésnek számít *a népművelés egysége*. A valóságban mégis naponta tapasztaljuk, hogy a népművelés fogalma a művelődési életnek egy szűk területére, jóformán csak a művelődési házak munkájára korlátozódik. Az egyik megyében pl. kiegészítő tananyagot adtak ki nemrégiben a párt- és tömegszervezeti oktatás propagandistái részére a megye kulturális fejlődésének időszerű kérdéseiről. Ebben azonban csak az iskolai oktatás és a művelődési házak problémái szerepelnek, s ezeknek még olyan részfeladatai is, amelyek mindössze ha 50—60 személyt érintenek. Az egymillió könyvvel, százezernél több olvasóval rendelkező könyvtárakról és az egyéb művelődési intézményekről azonban említés sem történik. És ez nem elszigetelt jelenség. Jó lenne, ha a konferencia elősegítené ennek a helytelen szemléletnek a megszűnését, amely a kereteket leszűkítve a mai népművelést is csak az iskolai oktatás sallangját képező régi iskolánkívüli népműveléssel tekinti azonosnak.

Határozott eszmei-elméleti állásfoglalást is várok a konferenciától. Ha ugyanis a népművelés fogalmát a kor követelményének megfelelően tágabb értelemben használjuk, nagyon szembetűnő, hogy mennyire eltér az egyes területeken a munka eszmei-elméleti megalapozottsága. Számos példát lehetne hozni arra, hogy amit egyik kezünkkel építünk, azt a másikkal leromboljuk. Egyrészt sok fáradozással próbálunk a szocialista eszmeiségű műveltség terjesztésével, a korszerű világkép kialakítá-

sával, a művészi szép és igaz megértésével és megéreztetésével, másrészt a következő órában egy másik, vagy gyakran ugyanaz a szerv — és rendszerint a nagy tömegekhez szóló — ömlesztvi a szocializmustól idegen életszemléletet. Sokat tehetne a konferencia munkánk eszmei megalapozottságának erősítéséért, azért pedig talán még többet, hogy az elmélet gyakorlati alkalmazása minden területen egyformán érvényesüljön. Amit a népművelés gyalogjáró közkatonáitól megkívánunk, kívánjuk meg azt a tömegkommunikációs intézményektől és eszközöktől is.

Jó alkalom a konferencia az eddig megtett út áttekintésére és értékelésére is. Eléggé tisztázottak már azok a torzulások, amelyek az ötvenes évek elején a népművelésben bekövetkeztek. Pedig nemcsak hibái, hanem komoly érdemei is voltak ennek a korszaknak. Elméleti és gyakorlati téren is sok jószándékú kísérletet tett annak érdekében, hogy a mákonyt jelentő régi népművelés helyett megvalósulhasson a művelődés demokratizmusa. A „művelés” és „művelődés” szó körül zajló vita nem szórszálhasogató nyelvészkedés volt, hanem elvi harc a múltból örökölt „hurkatöltő-elmélet”, az „eszi, nem eszi, nem kap mást”-szerű nézetek ellen, vagyis a nép művelődési jogának elismertetéséért, általánossá, teljesértékűvé tételéért. Tartozunk az igazságnak és a történeti hűségnek azzal, hogy ne csak a hibákat és a téves ideológiai nézeteket mutassuk fel ebből a korszakból, hanem a jó és helyes, a kor követelményének megfelelő, jövőbe mutató törekvéseket és úttörő próbálkozásokat is.

Bizonyára foglalkozik majd a konferencia a népművelők és könyvtárosok képzetésével, amelynek magas színvonaláról sok elismerő szót lehet mondani. Valami azonban hiányzik a képzésből. A mi foglalkozásunk nem egyszerűen szakma, kenyérkereső állás, hanem mindenek előtt hivatás. *Akiben a jól megalapozott, korszerű műveltség és a szakma mesterségbeli ismerete nem párosul kellő hivatástudattal, nem lehet jó népművelő.* Több fiatal is elmondta beszélgetés közben, hogy évről-évre csökkent az a lobogó lelkesedés, amellyel tanulmányaikat kezkezdték, mert az ismeretek száraz tömege mellett keveset kaptak a munka emberi-társadalmi-közösségi jellegéből és szépségéből, abból, ami számukra vonzóvá tette ezt a pályát. Talán ebben is segít a konferencia állásfoglalása, mint ahogy sok más kérdésben is bizonyára elősegíti majd a jövőbeni időszak munkájának eredményességét.